

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ВИЩОЇ ОСВІТИ

КАБРИЛЬ КАТЕРИНА ВОЛОДИМИРІВНА

УДК 371.134:78

ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ
МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ У ПРОЦЕСІ
ДИРИГЕНТСЬКО-ХОРОВОЇ ПІДГОТОВКИ

13.00.04 – теорія та методика професійної освіти

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

КИЇВ – 2013

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Ніжинському державному університеті ім. М. Гоголя.

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор
ОЛЕКСЮК ОЛЬГА МИКОЛАЇВНА,
Київський університет імені Бориса Грінченка,
завідувач кафедри теорії і методики
музичного мистецтва.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, доцент
СВЕРЛЮК ЯРОСЛАВ ВАСИЛЬОВИЧ,
Рівненський державний гуманітарний університет,
професор кафедри музичного мистецтва;

кандидат педагогічних наук, професор,
заслужений діяч мистецтв України
БОЛГАРСЬКИЙ АНАТОЛІЙ ГЕОРГІЙОВИЧ,
Національний педагогічний університет імені
М.П. Драгоманова, професор кафедри теорії
та методики музичної освіти, хорового
співу і диригування.

Захист відбудеться *12 червня 2013 р.* о 13.30 год. на засіданні спеціалізованої
вченої ради Д 26.456.02 в Інституті вищої освіти НАПН України за адресою: 01014,
м. Київ, вул. Bastionna, 9, 9-й поверх, зала засідань.

Із дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Інституту вищої освіти
НАПН України (01014, м. Київ, вул. Bastionna, 9).

Автореферат розіслано *7 травня 2013 р.*

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Г. В. Лесик

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Формування професійної підготовки особистості майбутнього вчителя музики визначається реформуванням сучасної освіти, що вимагає радикальних змін у навчально-виховному процесі, використання новітніх технологій і методів навчання, що сприяли б реалізації інтелектуально-духовного потенціалу студентів та розвитку їх ціннісних компетентностей. Особливістю сучасного етапу розвитку суспільства є ставлення до студента як до найвищої соціальної цінності. Реформування освітньої галузі покликане сприяти орієнтації молоді на засвоєння цінностей та керування ними у своєму житті й професійній диригентсько-хоровій діяльності. Завдання сучасної вищої педагогічної школи полягає не тільки в тому, щоб дати відповідні професійні знання, а й щоб підготувати вчителя, який глибоко розуміє і усвідомлює свою роль у суспільстві, вміє творчо використовувати здобуті знання на практиці, працювати з учнями та їхніми батьками, з педагогічним колективом, цінує думку колег, використовує передовий педагогічний досвід, критично оцінює досягнуте, володіє ціннісними компетентностями. Вирішення цієї проблеми започатковується у вищому педагогічному закладі й передбачає насамперед створення і розвиток хорового колективу студентської групи.

Проблема підготовки студентів мистецьких спеціальностей, зокрема, диригентсько-хорової підготовки вчителя музики є актуальною, її розглядали в історичному (А.Мартинюк, І.Павлик та ін.); хорознавчому (О.Бенч-Шокало, А.Лашенко та ін.); диригентсько-хоровому (С.Горбенко, П.Ковалик, А.Козир, Л.Костенко, А.Кречківський, Л.Сверлюк, С.Світайло та ін.); вокально-хоровому (О.Стахевич, Л.Лабінцева та ін.); музично-психологічному (Л.Бочкарьов, В.Назайкінський, С.Науменко та ін.); музично-педагогічному (А.Болгарський, Л.Коваль, О.Олексюк, Г.Падалка, О.Ростовський, О.Рудницька, Т.Смирнова, О.Щолокова та ін.) аспектах.

У сучасних соціально-економічних умовах ефективно діє фахівець, який реагує на нові соціальні очікування, мобільний, здатний до творчого зростання і професійного самовдосконалення, до оновлення своїх знань, збагачення професійної теорії і практики, вміє користуватися медіа- та сучасними інформаційними технологіями. На важливість формування медіа – та інформаційної грамотності у студентів, наголошують у своїх працях Н.Ковальова, Х.Лау, Є.Мурюкіна, А.Новікова, Н.Рижих, А.Федорова, С.Фейлітцен, А.Харт та ін. Медіаосвіта володіє специфічними педагогічними технологіями, які дали можливість використати інформаційно-інноваційні технології в процесі диригентсько-хорової підготовки, для формування ціннісних компетентностей студентів, сприяли розробленню авторського навчального курсу «Музичні комп'ютерні технології у хоровому аранжуванні» та сприйняттю культурного розмаїття. У зв'язку з цим виникає необхідність оновлення української освіти, яка в концепції модернізації визначається як відповідність сучасним життєвим потребам розвитку країни. У педагогічному плані – це орієнтація освіти не тільки на засвоєння певних знань, але і на розвиток цінностей особистості, її пізнавальних і творчих здібностей, формування нової системи універсальних знань, умінь, навичок, а також досвіду

самостійної діяльності і особистої відповідальності, тобто на формування сучасних ключових видів компетентності, у тому числі й ціннісних, як основи життєдіяльності майбутнього фахівця. Саме тому суспільство зацікавлене у формуванні у стінах ВНЗ висококваліфікованого фахівця, здатного до успішної соціалізації, який володіє високим рівнем розвитку ціннісних компетентностей, відповідає вимогам до педагога сучасної школи.

В Україні коло досліджень, присвячених проблемі структури та змісту ціннісних компетентностей, досить обмежене. Значний внесок у розробку цього поняття зробив В.Луговий. На думку багатьох сучасних учених і практиків, цінності визначають суть освіти, у тому числі і виховання людини. Саме цінності, а отже, й формування ціннісного відношення до світу та своєї особистості в ньому є основою змісту і спрямованістю виховання у працях В.Караковського, З.Равкіна, В.Шадрикова, Н.Щуркової та інших науковців.

Категорія «цінність» стала предметом наукових зацікавлень в останній третині минулого століття. Вона розглядалася у філософії (С.Анісимов, В.Василенко, А.Здравомислов, В.Тугаринов та ін.), психології (В.Асєєв, О.Леонтєєв, С.Рубінштейн, Д.Узнадзе та ін.), соціально-педагогічних дослідженнях (Т.Ахаян, А.Кир'якова, М.Козакіна, Ю.Пелєх, М.Яницький та ін.).

Становлення ціннісних компетентностей набуває більшого значення у зв'язку з ускладненням і розширенням соціального досвіду, виникненням нових різноманітних форм подання і перетворення інформації, з необхідністю освоєння нових соціальних ролей, із зростанням рівня тих вимог, які ставить до людини суспільство і за дотримання яких вона несе відповідальність.

Отже, актуальність проблеми, її недостатнє розроблення в науковій літературі, потреба у ціннісно компетентному вчителеві музики зумовили вибір теми дослідження: **«Формування ціннісних компетентностей майбутнього вчителя музики у процесі диригентсько-хорової підготовки».**

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконане відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри вокально-хорової майстерності Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя за темою «Вдосконалення диригентсько-хорової та вокальної підготовки майбутнього вчителя музики в умовах кредитно-модульної системи».

Тему дисертації затверджено Вченою радою Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя (протокол від 25 лютого 2010 р., № 7) і узгоджено в бюро Міжвідомчої Ради з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології України (протокол від 30 березня 2010 р., № 2).

Мета і завдання дослідження. *Мета* полягає у розробленні, обґрунтуванні й експериментальній перевірці педагогічних умов і методики формування ціннісних компетентностей майбутнього вчителя музики у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін.

Відповідно до мети поставлено такі *завдання*:

– проаналізувати стан вивчення питання формування ціннісних компетентностей майбутнього вчителя музики й визначити напрями дослідження;

- розкрити сутність і зміст понять «ціннісні компетентності», «ціннісні компетентності майбутнього вчителя музики», який здобуває диригентсько-хорову підготовку;

- виявити структурні компоненти ціннісних компетентностей майбутнього вчителя музики;

- визначити критерії, показники та рівні сформованості ціннісних компетентностей майбутнього вчителя музики у процесі диригентсько-хорової підготовки;

- обґрунтувати педагогічні умови та розробити методику ціннісних компетентностей майбутнього вчителя музики;

- експериментально перевірити ефективність педагогічних умов і методики формування ціннісних компетентностей майбутнього вчителя музики у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін.

Об'єкт дослідження – процес професійної підготовки майбутнього вчителя музики у вищих навчальних закладах.

Предмет дослідження складають педагогічні умови і методика формування ціннісних компетентностей майбутнього вчителя музики у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін.

Для досягнення поставленої мети та вирішення окреслених завдань використано такі *методи*:

- *аналіз, систематизація й узагальнення* філософської, соціологічної та психолого-педагогічної, мистецтвознавчої та хорознавчої літератури з метою з'ясування стану розробленості досліджуваної проблеми та уточнення понятійного апарату;

- *моделювання* – для розроблення моделі формування ціннісних компетентностей майбутнього вчителя музики у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін;

- *анкетування, тестування, бесіди, спостереження, оцінювання, педагогічний експеримент* з метою діагностики ефективності формування ціннісних компетентностей у процесі диригентсько-хорової діяльності та перевірки педагогічних умов і методики;

- *методи математичної статистики* – для математичної обробки результатів щодо здійснення кількісного та якісного аналізу одержаних даних (використовувалася формула середньозначущої арифметичної величини, рангова кореляція Спірмена).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що *вперше*:

- у системі професійної освіти теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено зміст і структуру ціннісних компетентностей майбутнього вчителя музики у процесі диригентсько-хорової підготовки;

- виявлено структурні компоненти ціннісних компетентностей особистості: естетичний, пізнавальний та морально-етичний;

- визначено критерії та показники (стійкість інтересу до музичного мистецтва та диригентсько-хорової діяльності; прагнення до оволодіння ціннісними компетентностями в сфері диригентсько-хорової підготовки; здатність до емоційно-ціннісного осмислення вокально-хорових творів, в процесі вивчення диригентсько-

хорових дисциплін; власні аксіологічні уподобання в сфері музичного мистецтва; усвідомлення ціннісної значущості знань про інноваційні технології; здатність здійснювати музично-теоретичний, вокально-хоровий та ціннісний аналіз музичного твору; здатність здійснювати морально-етичний розвиток школярів засобами вокально-хорового співу; вміння оцінити специфіку, художньо-образну структуру, зміст і цінність музичного твору; здатність мобільно застосовувати наявні ціннісні компетентності та вміння оперувати ними в диригентсько-хоровій діяльності; здатність майбутнього учителя музики засобами вокально-хорового співу сприяти соціокультурному розвитку школярів; здатність до активної концертно-виконавської діяльності хорового колективу) сформованості;

– установлено педагогічні умови (забезпечення гуманістичної спрямованості змісту диригентсько-хорової підготовки майбутнього вчителя музики, ціннісно-творча взаємодія викладача зі студентами у процесі роботи над хоровими творами; стимулювання ціннісно-орієнтаційної діяльності студентів в період педагогічної практики), що сприяють ефективному формуванню ціннісних компетентностей майбутнього вчителя музики у процесі диригентсько-хорової діяльності;

– розроблено методiku формування ціннісних компетентностей майбутнього вчителя музики;

удосконалено:

– модель формування ціннісних компетентностей майбутнього вчителя музики у процесі диригентсько-хорової підготовки у частині врахування конкретних педагогічних умов та етапів формування ціннісних компетентностей майбутнього вчителя музики у процесі диригентсько-хорової підготовки;

подальшого розвитку набули:

– форми (лекції, практичні, семінарські, індивідуальні, виконання творчих завдань, тренінг, комп'ютерний практикум), самостійна робота, та методи (пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, активно-пошукові, проблемні) формування ціннісних компетентностей майбутнього вчителя музики у процесі диригентсько-хорової підготовки.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у тому, що розроблено спецкурс «Ціннісні компетентності як основа професійної підготовки майбутніх учителів музики» та навчальний курс «Музичні комп'ютерні технології у хоровому аранжуванні». Апробовано методiku формування ціннісних компетентностей майбутнього вчителя музики у процесі диригентсько-хорової підготовки, яка може бути використана при викладанні дисциплін диригентсько-хорового циклу.

Результати дисертаційного дослідження впроваджено у навчально-виховний процес Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя (довідка від 22 листопада 2012 р., № 04/317), Київського університету імені Бориса Грінченка (довідка від 16 листопада 2012 р., № 285), Рівненського державного гуманітарного університету (довідка від 5 грудня 2012 р., № 498), Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького (довідка від 28 грудня 2012 р., № 06/2260).

Апробація результатів дисертації. Основні положення, висновки та попередні результати дослідження обговорювалися на засіданнях кафедри музичної

педагогіки та хореографії Ніжинського державного університету ім. М.Гоголя (2010–2012), а також оприлюднені в доповідях автора на науково-практичних конференціях різних рівнів:

– *міжнародних*: «Інновації у вищій освіті: проблеми та перспективи» (Кременець, 2010); «VII Міжнародні педагогічно-мистецькі читання пам'яті професора О.П. Рудницької» (Київ, 2010); «Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології» (Рівне, 2010); «Гуманістичні орієнтири мистецької освіти» (Київ, 2011); «Художня культура і освіта: традиції, сучасність, перспективи» (Мелітополь, 2012);

– *всеукраїнських*: «Мистецька освіта XXI століття: проблеми теорії і практики» (Ніжин, 2010); «Актуальні проблеми сучасної музичної освіти та виконавства» (Ніжин, 2011); «Формула творчості: теорія і методика мистецької освіти» (Луганськ, 2011); «Мистецькі діалоги: культура, освіта, виконавство» (Ніжин, 2012).

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 9 одноосібних наукових праць, з них: п'ять статей у наукових фахових виданнях України, чотири – у збірниках матеріалів конференцій.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, 5 додатків на 36 стор., списку використаних джерел. Повний обсяг дисертації становить 226 стор., основний текст – 166 стор. Обсяг, що займають ілюстрації, таблиці, додатки – 52 стор. Робота містить 15 таблиць, 5 рисунків, список використаних джерел (225 найменування, із них 7 – іноземними мовами).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність і доцільність теми наукового дослідження, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження; зазначено його зв'язок із науковими програмами і планами, розкрито наукову новизну й практичне значення, подано відомості про апробацію та впровадження результатів дослідження.

У першому розділі – *«Формування ціннісних компетентностей майбутнього вчителя музики як науково педагогічна проблема»* – розкрито сутність ціннісних компетентностей у диригентсько-хоровій підготовці фахівців у вищих мистецьких закладах, розроблено їх структуру, а також розглянуто стан наукового дослідження цієї проблеми у педагогічній теорії. Її актуальність значною мірою зумовлена вимогами сучасного суспільства до рівня підготовки фахівця.

Ідеї компетентнісно орієнтованої освіти – предмет наукового пошуку українських (Н.Бібік, Н.Москалюк, О.Овчарук, О.Пометун, І.Родигіна та ін.) та російських (В.Болотов, В.Краєвський, В.Серіков, А.Хуторський та ін.) учених. Як зазначають дослідники, компетентнісний підхід в освіті пов'язаний з особистісно орієнтованим і діяльнісним підходами до навчання, оскільки, з одного боку, стосується особистості студента, а з іншого, може бути реалізований і перевірений тільки у процесі виконання конкретним студентом певного комплексу дій. Тож, як зазначає Н.Москалюк компетентнісний підхід передбачає трансформування, перш за все, змісту освіти, перетворення його з моделі, яка існує об'єктивно, для «всіх»

студентів, на суб'єктивні надбання одного студента, які можна виміряти. Саме тому важливими є усвідомлення поняття компетентності, розуміння того, яких саме компетентностей потрібно навчати і як, що має бути результатом навчання.

Упровадження принципів компетентної освіти спрямоване на формування у майбутніх фахівців не лише певної системи знань, а й здатності відповідно діяти на основі цих знань, на вироблення певної системи цінностей, норм поведінки, прагнення до самореалізації, постійного збагачення досвіду, розвитку нових видів компетентностей. Компетентність розглядають як готовність фахівця практично реалізувати свій внутрішній особистісний і професійний потенціал у процесі професійної освіти.

«Цінність» належить до таких загальнонаукових понять, методологічне визначення яких має важливе значення для педагогіки. Це поняття використовується у філософії (Л.Бева, В.Василенко, О.Дробницький, А.Здравомислов, М.Каган, В.Сагатовський, В.Тугаринов та ін.), психології (В.Асєєв, О.Леонт'єв, С.Рубінштейн, Д.Узнадзе та ін.), соціально-педагогічних дослідженнях (Т.Ахаян, Т.Бутківська, З.Васильєва, О.Вишневський, П.Ігнатенко, А.Кир'якова, М.Козакіна, Т.Левченко, В.Луговий, Т.Мальковська, В.Манько, Н.Розов, В.Струманський та ін.) для позначення об'єктів і явищ, їх властивостей, а також абстрактних ідей, що втілюють етичні ідеали, виступаючи еталоном. Зміст поняття «цінність» більшість учених характеризують через виділення характеристик, властивих формам суспільної свідомості: значущість, нормативність, корисність, необхідність, доцільність.

Аксіологічні аспекти підготовки майбутніх учителів розглянуто в працях багатьох учених (А.Булінін, І.Ісаєв, Ю.Пелєх, Г.Чижакова, Є.Шиянов та ін.); теоретико-методологічні підходи до формування системи ціннісних орієнтацій особистості майбутнього вчителя досліджено в роботах Н.Асташова, Є.Бондаревської, В.Додонова, Н.Нікандрова, З.Равкіна та ін.; формуванню професійно-педагогічних ціннісних орієнтацій майбутніх учителів присвячені дослідження Н.Гущиної, Г.Міхеєвої, Н.Постнікова, Є.Слободнюк та ін. У журналі «Вища освіта України» розкривається питання ціннісних компетентностей (В.Луговий, Ю.Пелєх, О.Слюсаренко, Ж.Таланова).

Аналіз науково-педагогічних досліджень стосовно питання ціннісних компетентностей в Україні в дисертаційних роботах не розглянуто, проте висвітлено різні підходи до визначення структури й змісту компетентностей майбутнього учителя музики (М.Михаськової, Н.Мурована, І.Полубояриної, Є.Проворової, С.Світайло, Н.Цюлюпи, Ши Цзюнь-Бо), поняття ціннісних орієнтацій (В.Біруля, В.Волкова, В.Денисенко, О.Крюкова, Н.Свещинська, Т.Фурсенко, Н.Шемигон). Проаналізувати проблему диригентсько-хорової освіти вчителя музики, вивчити питання формування у студентів стилю педагогічного керівництва хором колективом удалось завдяки розгляду дисертаційних досліджень А.Козир, Л.Костенко, Л.Лабінцевої, С.Світайло, Т.Смирнової.

Узагальнення наукових поглядів учених показало, людина не може мати лише одну цінність у житті, тому розглядаємо поняття «ціннісні компетентності» в множині як взаємодію органічної цілісності особистості, що спрямована на засвоєння

цінностей та знань майбутніми вчителями музики, на практичну диригентсько-хорову діяльність в умовах загальноосвітньої школи чи вищих закладах освіти.

Наголошується, що ціннісні компетентності мають об'єктивно-суб'єктивну основу, залежать не тільки від зовнішніх причин, але й від внутрішніх умов, активної роботи свідомості особистості. Тільки усвідомлені й особистісно прийняті цінності стають ціннісними компетентностями. Визначивши свої особистісні смисли, ціннісні орієнтири, людина може розвивати й удосконалювати своє життя і діяльність, розвиваючись і удосконалюючись при цьому як особистість.

Визначено структурні компоненти ціннісних компетентностей особистості: естетичний (ставлення людини до світу, вміння цінувати прекрасне розвиває ціннісні компетентності), пізнавальний (комплекс знань про особливості застосування ціннісних компетентностей у процесі диригентсько-хорової підготовки) та морально-етичний (життєвий досвід, який у системі хорової освіти спрямований не лише на засвоєння цінностей та знань майбутніми вчителями музики, а й на практичну продуктивну диригентсько-хорову діяльність в умовах загальноосвітньої школи чи ВНЗ).

Зміст і структура ціннісних компетентностей майбутніх учителів музики, які здобувають диригентсько-хорову підготовку, обґрунтовано згідно з освітньо-кваліфікаційною характеристикою для бакалавра та магістра, яка містить перелік функцій, видів діяльності й типових задач діяльності. Відповідно до змісту, мети і завдань діяльності, її структуровано за такими компонентами: мотиваційно-емоційний, когнітивний, творчо-діяльнісний.

Мотиваційно-емоційний компонент розглянуто як провідний, його головними елементами є мотивація оволодіння ціннісними компетентностями. Він передбачає глибокий стабільний інтерес до диригентсько-хорової діяльності, до мистецтва, ціннісне ставлення до себе, до інших людей, до професії вчителя, небайдуже ставлення до цінностей професії; охоплює набуту в процесі диригентсько-хорової підготовки систему художніх цінностей у галузі вокально-хорового мистецтва, прагнення до впровадження художніх цінностей у середовище підростаючого покоління, захопленість диригентсько-хоровою діяльністю.

Ядром *когнітивного* компонента є створення теоретичних основ для розвитку у майбутнього керівника хору готовності займатися диригентсько-хоровою діяльністю, рівень уявлень про цінності професії, про власні професійно значущі якості, вміння прогнозувати оптимальні педагогічні ситуації.

Творчо-діяльнісний компонент є складним багаторівневим регулятором поведінки й діяльності, що забезпечує мобілізацію й реалізацію його творчого потенціалу з метою підвищення продуктивності диригентсько-хорової діяльності, детермінує, спрямовує та регулює цей процес, надає йому особистісного смислу, формує ціннісні компетентності.

На основі аналізу наукових досліджень ціннісні компетентності майбутнього вчителя музики, який здобуває диригентсько-хорову підготовку, визначено як інтегративне утворення, яке є результатом складної структурної єдності всіх складових його навчально-практичної діяльності і сукупністю ціннісних знань, набутих умінь і навичок, музичних здібностей, досвіду та мотивації, що виявляються через готовність до диригентсько-хорової діяльності з одночасною здатністю до

самореалізації та постійного самовдосконалення розвитку школярів засобами вокально-хорового співу.

У висновках до розділу зазначається: теоретичне опрацювання проблеми дало змогу з'ясувати, що формування ціннісних компетентностей майбутнього вчителя музики у процесі диригентсько-хорової підготовки має стати складовою цілісного педагогічного процесу у вищій школі і визначити напрями подальшого дослідження.

У другому розділі – *«Теоретико-методичні аспекти формування ціннісних компетентностей майбутнього вчителя музики у процесі диригентсько-хорової підготовки»* – розкрито загальну методику дослідження, розроблено апарат діагностування, зокрема визначено критерії (афективні, когнітивні та поведінкові), їх показники та рівні сформованості кожного із структурних компонентів досліджуваної ознаки, а також представлено модель формування ціннісних компетентностей майбутнього вчителя музики у процесі диригентсько-хорової підготовки.

Гіпотеза дослідження – якщо у навчально-виховний процес підготовки майбутнього вчителя музики впровадити зміст, принципи, форми та методи, передбачені у моделі формування ціннісних компетентностей, то їх рівень зростатиме відповідно до визначених критеріїв.

Дослідно-експериментальна робота тривала впродовж 2009–2012 рр. і складалася з трьох взаємопов'язаних етапів. На *першому етапі* (2009–2010) – пошуковому – проаналізовано філософську, психолого-педагогічну та хорознавчу літературу з досліджуваної проблеми; обґрунтовано науковий апарат, теоретичні засади дослідження, уточнено зміст поняття «ціннісні компетентності», визначено зміст і структуру ціннісних компетентностей майбутніх учителів музики, досліджено сучасний стан диригентсько-хорової підготовки майбутніх учителів музики; визначено методи дослідно-експериментальної роботи.

На *другому етапі* (2010–2011) – експериментальному – проведено констатувальний експеримент з метою з'ясування вихідного рівня готовності майбутнього вчителя музики до формування відповідних ціннісних компетентностей, обґрунтовано педагогічні умови, розроблено модель та програми спецкурсу «Ціннісні компетентності як основа професійної підготовки майбутніх учителів музики» та навчального курсу «Музичні комп'ютерні технології у хоровому аранжуванні», підготовлено комплекс творчих завдань, здійснено дослідно-експериментальну роботу, під час якої перевірено гіпотезу дослідження.

На *третьому етапі* (2011–2012) – узагальнювальному – зроблено статистичну і графічну обробку отриманих даних, проведено їхній аналіз і узагальнення; апробовано методику формування ціннісних компетентностей майбутніх учителів музики у процесі диригентсько-хорової підготовки; сформульовано висновки дослідження.

У дослідженні взяли участь 390 респондентів: 10 – викладачів диригентсько-хорових дисциплін, 10 – учителів музики, 370 – студентів вищих навчальних закладів: Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, Київського університету імені Бориса Грінченка, Рівненського державного гуманітарного

університету, Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького.

Здійснено діагностування стану сформованості ціннісних компетентностей майбутніх учителів музики, які здобувають диригентсько-хорову підготовку: визначено характер мотивації студентів до педагогічної та диригентсько-хорової діяльності; обґрунтовано стійкість інтересу і потреб студентів до музичного мистецтва у процесі вивчення вокально-хорових дисциплін; виявлено рівні самооцінки майбутніх вчителів музики, стосовно сформованості в них професійно значущих ціннісних компетентностей; встановлено рівні сформованості компонентів ціннісних компетентностей студентів, які здобувають диригентсько-хорову підготовку у вищій школі.

Зазначається, що на основі наукових досліджень (Л.Масол, О.Олексюк, В.Орлова, О.Рудницької, М.Ткач та ін.), які відображають теоретичну, практичну та особистісну готовність майбутніх фахівців, виділено такі критерії: 1) афективні (показники: стійкість інтересу до музичного мистецтва та диригентсько-хорової діяльності; прагнення до оволодіння ціннісними компетентностями у сфері диригентсько-хорової підготовки; здатність до емоційно-ціннісного осмислення вокально-хорових творів у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін; власні аксіологічні уподобання у сфері музичного мистецтва); 2) когнітивні (показники: усвідомлення ціннісної значущості знань про інноваційні технології; уміння здійснювати музично-теоретичний, вокально-хоровий та ціннісний аналіз твору що виконується; здатність здійснювати морально-етичний розвиток школярів засобами вокально-хорового співу; вміння оцінити специфіку, художньо-образну структуру, зміст і цінність музичного твору); 3) поведінкові (показники: уміння мобільно застосовувати наявні ціннісні компетентності та оперувати ними в диригентсько-хоровій діяльності; здатність майбутніх учителів музики засобами вокально-хорового співу сприяти соціокультурному розвитку школярів; здатність до активної концертно-виконавської діяльності хорового колективу). Розроблені критерії дали можливість діагностувати рівні сформованості ціннісних компетентностей майбутніх учителів музики: високий, середній і низький.

Для аналізу об'єктивних і вірогідних даних констатувального експерименту розроблено методику педагогічної діагностики, яка включала низку методів: спостереження за діяльністю студентів на заняттях, під час позааудиторних заходів, наукової роботи; бесіди зі студентами, викладачами; анкетування, інтерв'ювання, тестування, експертне оцінювання і самооцінювання творчих завдань, аранжування хорових творів. Для обробки первинних даних використовувалися методи кількісної та якісної обробки отриманих результатів.

За результатами діагностики, низький рівень готовності мали 83,35%, студентів, середній – 11,92%, високий – 4,73%. Отримані результати констатувального експерименту засвідчили необхідність виокремлення педагогічних умов, які б забезпечували зростання рівня ціннісних компетентностей майбутнього вчителя музики у процесі диригентсько-хорової підготовки.

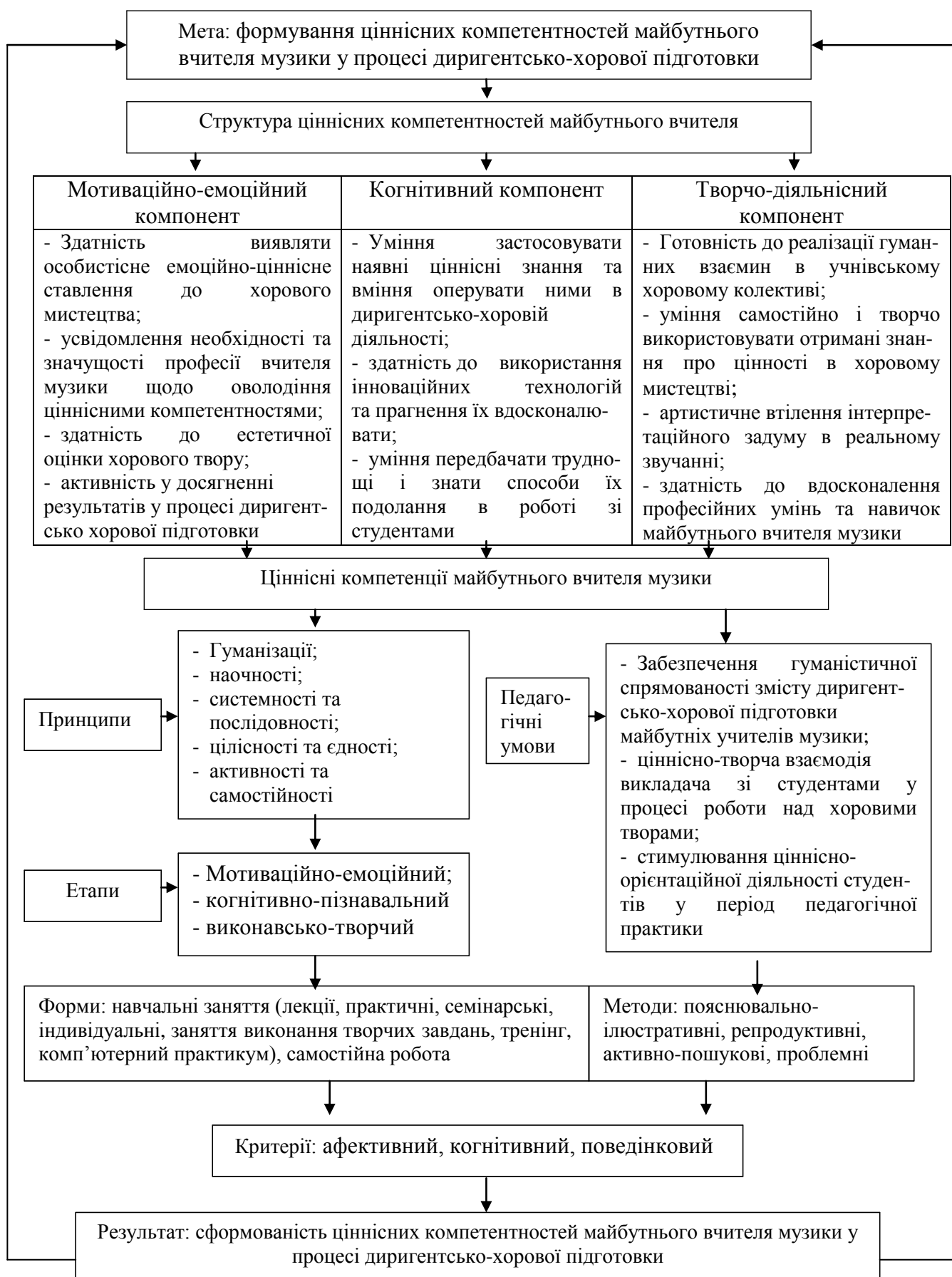

Рис. 1. Модель формування ціннісних компетентностей майбутнього вчителя музики у процесі диригентсько-хорової підготовки

На основі аналізу літератури і педагогічного досвіду розроблено модель формування ціннісних компетентностей майбутнього вчителя музики у процесі диригентсько-хорової підготовки, в якій розкрито послідовність здійснення навчального процесу, його зміст, форми і методи (рис. 1).

У висновках до розділу визначено основні напрями дослідження: обґрунтування критеріїв та показників ціннісних компетентностей, встановлення рівнів готовності майбутніх учителів до диригентсько-хорової діяльності; розроблення структурної моделі формування ціннісних компетентностей майбутнього вчителя музики у процесі диригентсько-хорової підготовки.

У третьому розділі – *«Експериментальна перевірка ефективності педагогічних умов та методик формування ціннісних компетентностей майбутнього вчителя музики у процесі диригентсько-хорової підготовки»* – обґрунтовано й експериментально перевірено педагогічні умови та методику підготовки майбутнього вчителя музики до зазначеної диригентсько-хорової діяльності, проаналізовано результати дослідно-експериментальної роботи.

У результаті проведення констатувального експерименту виявлено педагогічні умови формування ціннісних компетентностей:

- забезпечення гуманістичної спрямованості змісту диригентсько-хорової підготовки майбутнього вчителя музики. Вона сприяє опануванню здатностей аналізувати вокально-хорові твори, зміст яких сповнений гуманістичного смислу за естетичними критеріями. Завдання полягає у тому, щоб не тільки спрямовувати процес ціннісного осмислення студентом сутності вокально-хорового твору, а й сформувати у нього здатність самостійно виявляти її;

- ціннісно-творча взаємодія викладача зі студентами у процесі роботи над хоровими творами, яка спонукає до опанування студентами знань із циклу диригентсько-хорових дисциплін у процесі їх вивчення;

- стимулювання ціннісно-орієнтаційної діяльності студентів у період педагогічної практики, що підвищує практичне застосування набутих знань, умінь і навичок, формування практичних умінь здійснювати музичний розвиток школярів засобами вокально-хорового співу. Вона дозволяє творчу самореалізацію студентів у практичній діяльності, виявлення їх творчої індивідуальності шляхом актуалізації особистісного і професійного потенціалу, набутого у процесі диригентсько-хорової підготовки.

Формувальний експеримент проведено у Ніжинському державному університеті імені Миколи Гоголя. У ньому взяли участь 88 студентів I–V курси, з яких утворено дві рівноцінні групи: експериментальну – 42 та контрольну – 46 студентів. Студенти експериментальної групи навчалися відповідно до організаційно-методичних засад, обґрунтованих у дослідженні, студенти контрольної групи – згідно з навчальним планом. Навчальний процес передбачав групові та індивідуальні види занять з метою впровадження методики формування ціннісних компетентностей майбутнього вчителя музики у процес диригентсько-хорової підготовки. У процесі проведення експерименту використано методику М.Рокич та розроблено авторську методику формування ціннісних компетентностей учителя музики у процесі диригентсько-хорової підготовки.

Мета формувального експерименту – апробувати у навчальному процесі ефективність розробленої моделі формування ціннісних компетентностей майбутнього вчителя музики в процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін. *Завдання* – сформувати хорознавчий тезаурус (шляхом викладання авторських курсів: музичні комп'ютерні технології у хоровому аранжуванні й ціннісні компетентності як основа професійної підготовки майбутніх учителів музики); здатність методично правильно працювати зі школярами у процесі їх музично-естетичного розвитку засобами вокально-хорового співу; сформувати здатності ціннісно сприймати вокально-хорові твори, аналізувати, робити хорові аранжування та записи нотного інструментального супроводу на основі комп'ютерних технологій, застосовувати їх у роботі з учнями для їх музичного розвитку.

Зазначається, що розроблено авторську методику формування ціннісних компетентностей майбутнього вчителя музики, відповідно до якої формувальний експеримент мав три етапи: мотиваційно-емоційний, когнітивно-пізнавальний та виконавсько-творчий.

Перший етап – мотиваційно-емоційний – передбачав індивідуальні та групові форми роботи. Він реалізовувався через творчу діяльність студентів з використанням різних видів експресивного самовираження, шляхом виконання комплексу творчих завдань формувалися практичні вміння здійснювати музичний розвиток школярів засобами вокально-хорового співу. Завдання спрямоване на активізацію емоційно-чуттєвої сфери майбутнього вчителя музики, збагачення спектру естетичних переживань, вироблення умінь і навичок аналізу продуктів творчості та розкодування їхнього символічного змісту. На першому етапі навчання застосовано пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, проблемні, пошукові методи, що застосовуються під час комп'ютерного практикуму, лекційних, семінарських та індивідуальних аудиторних занять, самостійної роботи студентів. Це сприяло мотивації студентів до опрацювання літературних джерел і партитур вокально-хорових творів з метою збагачення хорознавчого тезауруса, формуванню ціннісних компетентностей майбутніх учителів музики.

Другий етап – когнітивно-пізнавальний – реалізовано шляхом залучення майбутнього вчителя музики до вивчення спеціалізованих навчальних курсів, розроблених за кредитно-модульною системою. Спецкурс мав на меті ознайомлення студентів із ціннісними компетентностями як основою професійної підготовки майбутніх учителів музики. Мета спецкурсу – засвоєння науково-теоретичних і методичних засад ціннісних компетентностей майбутнього вчителя музики у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін.

Навчальний курс – з музичних комп'ютерних технологій у хоровому аранжуванні – формує у майбутніх фахівців знання, вміння й навички, необхідні для раціонального використання засобів сучасних інформаційних технологій при розв'язанні навчальних завдань, розвиває у них інтерес до можливостей технологічного прогресу в сфері музики, створює умови для розвитку особистості та творчої самореалізації кожного студента. Метою курсу є набуття студентами систематизованих теоретичних знань і формування умінь та навичок, необхідних для створення хорових аранжувань та запису нотного інструментального супроводу

на основі комп'ютерних технологій. На другому етапі навчання застосовано лекції, семінари, практичні заняття, самостійні роботи, бесіди, написання анотацій.

На третьому етапі підготовки – виконавсько-творчому – майбутні учителі музики набували практичного досвіду професійної діяльності майбутнього педагога і виконавця, виконуючи конкретні навчальні завдання у класі з диригування, під час практичної роботи з хором, у комп'ютерному класі з хорового аранжування та постановки голосу. У класі з диригування вони набували практичного досвіду технічного розуміння хорових партитур, аналізували їх, збагачували свій вокально-хоровий досвід. Під час практичної роботи з хором студенти набували досвіду розуміти вокально-хорові твори, у класі з постановки голосу – розвивати вокально-слухові здібності школярів, коригувати недоліки в їх музичному розвитку засобами співу. У комп'ютерному класі з хорового аранжування майбутні педагоги поглиблювали музично-теоретичні знання, спрямовуючи їх у творче русло, удосконалюючи вміння і навички роботи з персональним комп'ютером. Безпосередньо в реальному педагогічному процесі майбутні вчителі мали змогу критично осмислити та практично перевірити здобуті ціннісні компетентності, на власному досвіді відчувати специфіку роботи з хоровим колективом. Під час третього етапу застосовувались такі форми і методи: практичний показ, виконання творчих завдань, вокально-слуховий розвиток.

У розділі зазначається, що із метою об'єктивного оцінювання результату впровадження методики в навчальний процес майбутнього вчителя музики на початку формульованого етапу експерименту створено контрольну та експериментальну групи. Після завершення програми експерименту для визначення ефективності запропонованих педагогічних умов та методики підготовки здійснено порівняльний аналіз рівнів готовності майбутніх учителів музики контрольної та експериментальної груп. Отримані після проведення формульованого експерименту дані (Табл.1) засвідчили позитивні зміни в рівнях сформованості ціннісних компетентностей майбутнього вчителя музики, у студентів експериментальної групи значно зменшилась кількість осіб з низьким рівнем сформованості ціннісних компетентностей (на 31,75%) і зросла кількість – із середнім (на 21,43%) та високим (на 10,32%) рівнями. Це дало підстави зробити висновок про ефективність і доцільність використання запропонованих педагогічних умов та організаційно-методичних засад формування ціннісних компетентностей майбутнього вчителя музики у процесі диригентсько-хорової підготовки.

Таблиця 1

**Динаміка рівнів сформованості ціннісних компетентностей
майбутніх учителів музики у процесі диригентсько-хорової підготовки (у %)**

Групи студентів	Контрольна група			Експериментальна група		
	На початку експерименту	У кінці експерименту	Динаміка	На початку експерименту	У кінці експерименту	Динаміка
Низький	50,72	39,13	-11,59	39,68	7,93	-31,75
Середній	42,03	49,27	+7,24	42,86	64,29	+21,43
Високий	7,25	11,60	+4,35	17,46	27,78	+10,32

У висновках до третього розділу наголошено, позитивна динаміка змін у рівнях сформованості кожного із структурних компонентів ціннісних компетентностей студентів експериментальної групи за визначеними критеріями свідчить про ефективність запропонованої моделі та педагогічних умов і переконує в доцільності їх застосування в навчальному процесі вищих мистецьких навчальних закладів з метою формування ціннісних компетентностей майбутніх учителів музики у процесі диригентсько-хорової підготовки.

ВИСНОВКИ

У дисертаційному дослідженні теоретично обґрунтовано й експериментально виявлено педагогічні умови та організаційно-методичні засади формування ціннісних компетентностей майбутнього вчителя музики у процесі диригентсько-хорової підготовки. Результати експериментального дослідження підтверджують гіпотезу, покладену в його основу. Здобуті результати підтвердили правильність висунутих положень, а реалізовані мета і завдання дають змогу сформулювати такі висновки й рекомендації:

1. Аналіз сучасної філософської, психолого-педагогічної, хорознавчої наукової літератури засвідчив актуальність впровадження ціннісних компетентностей майбутнього вчителя музики у сферу професійної освіти. Виявлено, що такий аспект підготовки майбутнього вчителя музики, як формування ціннісних компетентностей у підготовчому диригентсько-хоровому процесі, є малодослідженим. Недостатність розроблення в науковій літературі теми дослідження, необхідність формування професійної підготовки особистості майбутнього вчителя музики, зацікавленість суспільства у формуванні в стінах ВНЗ висококваліфікованого фахівця, ціннісно компетентного вчителя музики здатного до успішної соціалізації, котрий володіє високим рівнем розвитку, використовує новітні медіа та інформаційні технології і методи навчання, що сприяли б реалізації інтелектуально-духовного потенціалу студентів та розвитку їх ціннісних компетентностей. Узагальнення ідей учених уможливило висновок про доцільність застосування в професійній підготовці майбутніх фахівців ціннісних компетентностей, які забезпечують можливість зростання на особистісному рівні завдяки використанню музично-комп'ютерних технологій та хорової творчості; як сукупність прийомів і методів, спрямованих на розширення спектру ціннісних потреб, формування ціннісного світогляду та досвіду внаслідок прилучення особистості до широкого кола художніх переживань.

2. Визначено сутність поняття «ціннісні компетентності» як інтегральну якість особистості вчителя музики, в якій поєднуються знання і цінності, що дозволяє висловлювати професійно грамотні судження, оцінки, думки, здатність бачити і розуміти навколишній світ як цінність, орієнтуватися в ньому, вміти вибрати ціннісно-сміслові установки для своїх дій і вчинків, ухвалювати рішення.

Акцентовано на спорідненості понять «ціннісні компетентності» і «ціннісні орієнтації». Цінності є мотивувальними компетентностями, певними спрямовувальними і прискорювальними провідниками людської поведінки, тож зміст ціннісних орієнтацій особистості пов'язаний із мотиваційно-потребовою

сферою. Отже, поняття «ціннісні компетентності» ширше за значенням, ніж «ціннісні орієнтації».

Установлено, що людина не може мати лише одну цінність у житті, тому поняття «ціннісні компетентності» розглядається в множині як взаємодія органічної цілісності особистості, яка спрямована на засвоєння цінностей та знань майбутніми вчителями музики, на практичну диригентсько-хорову діяльність в умовах загальноосвітньої школи чи вищих закладах освіти.

Сформульовано визначення категорії «ціннісні компетентності майбутнього вчителя музики, який здобуває диригентсько-хорову підготовку». Розкриваємо її як інтегративне утворення, що є результатом складної структурної єдності всіх складових його навчально-практичної діяльності і сукупністю ціннісних знань, набутих умінь і навичок, музичних здібностей, досвіду та мотивації, що виявляються через готовність до диригентсько-хорової діяльності з одночасною здатністю до самореалізації й постійного самовдосконалення розвитку школярів засобами вокально-хорового співу.

3. Структурними компонентами ціннісних компетентностей майбутнього вчителя музики, який здобуває диригентсько-хорову підготовку, визначено: мотиваційно-емоційний, когнітивний, творчо-діяльнісний. В системі диригентсько-хорової освіти вони не лише спрямовані на засвоєння цінностей та знань майбутніми вчителями музики, а й на практичну продуктивну діяльність в умовах загальноосвітньої школи чи вищих навчальних закладів.

Означено ціннісні компетентності як найбільш значущий компонент у структурі особистості, «осердя свідомості», центр духовного розвитку особистості, який виступає у вигляді ціннісного ставлення до дійсності і формується на основі естетичного, пізнавального та морально-етичного компонентів. Підкреслено, що жоден із викладених вище типів сам по собі не визначає і не вичерпує розмаїття змісту ціннісних компетентностей особистості. Їхній аналіз ґрунтується на принципах єдності і взаємозв'язку у процесі диригентсько-хорової підготовки.

4. Визначено критерії, їх показники та рівні (низький, середній, високий) сформованості кожного із структурних компонентів досліджуваної ознаки.

Афективні критерії характеризують «емоційно-вольовий тон» (М.Бахтін) духовного потенціалу, розвивають у дітей ціннісне сприйняття музики; ґрунтуються на досвіді музичного сприйняття і включають такі показники (стійкість інтересу до музичного мистецтва та диригентсько-хорової діяльності; прагнення до оволодіння ціннісними компетентностями у сфері диригентсько-хорової підготовки; здатність до емоційно-ціннісного осмислення вокально-хорових творів, у процесі вивчення диригентсько-хорових дисциплін; власні аксіологічні уподобання в сфері музичного мистецтва).

Когнітивні критерії виявляють здатність майбутнього вчителя музики оцінювати та здійснювати музично-теоретичний та вокально-хоровий аналіз виконуваного твору, що виявляють потенційно-регулятивну силу у формуванні ціннісного потенціалу особистості (усвідомлення ціннісної значущості знань про інноваційні технології; уміння здійснювати музично-теоретичний, вокально-хоровий та ціннісний аналіз твору що виконується; здатність здійснювати морально-

етичний розвиток школярів засобами вокально-хорового співу; вміння оцінити специфіку, художньо-образну структуру, зміст і цінність музичного твору.

Поведінкові критерії спрямовані на оцінку рівня сформованих професійних вмінь та характер творчої самореалізації студентів, передбачають здатність (мобільно застосовувати наявні ціннісні компетентності та вміння оперувати ними в диригентсько-хоровій діяльності; майбутнього вчителя музики засобами вокально-хорового співу сприяти соціокультурному розвитку школярів; до активної концертно-виконавської діяльності хорового колективу) майбутніх учителів музики засобами вокально-хорового співу сприяти естетичному розвитку школярів.

Здійснено педагогічну діагностику рівнів готовності майбутніх учителів музики до формування ціннісних компетентностей майбутніх учителів музики, які здобувають диригентсько-хорову підготовку. Її результати показали низький відсоток студентів, готових до здійснення зазначеної діяльності. Результати констатувального експерименту підтвердили необхідність упровадження спеціальних заходів, які б дозволили підвищити рівень готовності студентів до формування ціннісних компетентностей майбутнього вчителя музики у процесі диригентсько-хорової підготовки.

У процесі дослідження на основі визначених критеріїв розроблено модель формування ціннісних компетентностей майбутніх учителів музики у процесі диригентсько-хорової підготовки. Модель є системою взаємопов'язаних компонентів (мета, етапи підготовки, педагогічні умови, критерії та показники готовності, а також кінцевий результат, що полягає у сформованості ціннісних компетентностей у студентів) і відображає процес підготовки майбутнього вчителя музики до професійної диригентсько-хорової діяльності.

5. Обґрунтовано педагогічні умови, за яких можливе ефективне формування ціннісних компетентностей вчителя музики у процесі диригентсько-хорової підготовки:

- забезпечення гуманістичної спрямованості змісту диригентсько-хорової підготовки майбутніх учителів музики;
- ціннісно-творча взаємодія викладача зі студентами у процесі роботи над хоровими творами;
- стимулювання ціннісно-орієнтаційної діяльності студентів у період педагогічної практики.

6. Експериментально перевірено ефективність педагогічних умов і методик підготовки майбутнього вчителя музики до формування ціннісних компетентностей підлітків у процесі диригентсько-хорової підготовки. Методика передбачає впровадження в навчальний процес експериментальних курсів із формування ціннісних компетентностей, розширення професійної диригентсько-хорової підготовки студентів та їх фахових здібностей, ціннісного сприйняття музики. Здійснене експериментальне дослідження підтвердило, що запропоновані педагогічні умови та методика забезпечують ефективність процесу підготовки майбутнього вчителя музики до формування ціннісних компетентностей підлітків у процесі диригентсько-хорової підготовки. Про це свідчить зростання рівнів готовності студентів експериментальної групи за усіма показниками визначених

критеріїв, тоді як рівні готовності респондентів контрольної групи залишилися без істотних змін.

Наукові результати, отримані в дисертаційному дослідженні, можуть бути використані фахівцями вищих навчальних закладів для вдосконалення процесу підготовки майбутніх учителів музики до формування ціннісних компетентностей підлітків у процесі диригентсько-хорової підготовки і включення в педагогічний процес спеціалізованих навчальних курсів «Ціннісні компетентності як основа професійної підготовки майбутніх учителів музики» та «Музичні комп'ютерні технології у хоровому аранжуванні», спрямованих на формування у студентів знань, умінь та навичок застосовувати ціннісні компетентності майбутнього вчителя музики у процесі диригентсько-хорової підготовки.

Дисертаційне дослідження не вирішує всіх питань формування ціннісних компетентностей майбутнього вчителя музики у процесі диригентсько-хорової підготовки. Потребують подальшого дослідження проблеми поглиблення музично-теоретичної підготовки, створення цілісного комплексу навчально-методичного забезпечення навчального процесу та умов для практичної диригентсько-хорової підготовки майбутнього вчителя музики.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Кабрить К. В. Категоріальний аналіз поняття ціннісної компетентності у процесі професійного становлення майбутніх учителів музики / К. В. Кабрить // Зб. наук. праць Кременец. обл. гуманітарно-педагогічного ін-ту ім. Тараса Шевченка. – Вип. 1 (3). – Кременець : КОГПІ ім. Тараса Шевченка, 2010. – С. 168–172.

2. Кабрить К. В. Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів музики на основі компетентнісного підходу / К. В. Кабрить // Вища освіта України. – 2010. – № 3. – Т. 2. – С. 371–376.

3. Кабрить К. В. До проблеми формування ціннісної компетентності майбутнього вчителя музики / К. В. Кабрить // Наук. часоп. Нац. пед. ун-ту імені М.П. Драгоманова: зб. наук. праць – К. : НПУ, 2011. – Вип. 11 (16). – С. 84–87.

4. Кабрить К. В. Основи формування ціннісної компетентності майбутніх учителів музики / К. В. Кабрить // Вісник Луганс. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. – 2011. №17 (218). – Ч.2. – С. 65–69.

5. Кабрить К. В. Формування ціннісної компетентності майбутніх учителів музики / К. В. Кабрить // Наукові записки / [за заг. ред. проф. Є. І. Коваленко]. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2011. – № 6. – С. 112–114.

6. Кабрить К. В. Ціннісні компетентності майбутнього вчителя: проблема визначення / К. В. Кабрить // Проблеми мистецької освіти : зб. наук.-метод. статей / [відп. ред. О. Я. Ростовський]. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2010. – Вип. 5. – С. 53–59.

Опубліковані праці апробаційного характеру

7. Кабрить К. В. Компетентність та компетенція: сучасні підходи до сутності понять / К. В. Кабрить // «Педагогічна майстерність як система професійних і мистецьких компетентностей» : зб. матеріалів VII педагогічно-мистецьких читань

пам'яті проф. О. П. Рудницької / [за ред. О. М. Отич]. – Чернівці : Зелена Буковина, 2010. – С. 253–260.

8. Кабрить К. В. Формування аксіологічної компетентності у процесі професійного становлення майбутніх учителів музики / К. В. Кабрить // Педагогічна майстерність як система професійних і мистецьких компетентностей : зб. матеріалів VII педагогічно-мистецьких читань пам'яті проф. О. П. Рудницької / за ред. О. М. Отич. – Чернівці : Зелена Буковина, 2010. – С. 388–389.

Опубліковані праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

9. Кабрить К. В. Ціннісна компетентність майбутнього вчителя музики: проблема визначення / К. В. Кабрить // Вісник студентського наукового товариства. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2010. – Вип. 6. – Ч. 1. – С. 111–114.

АНОТАЦІЇ

Кабрить К. В. Формування ціннісних компетентностей майбутнього вчителя музики у процесі диригентсько-хорової підготовки. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти. – Інститут вищої освіти НАПН України, Київ, 2013.

У дисертації досліджено проблему формування ціннісних компетентностей майбутнього вчителя музики у процесі диригентсько-хорової підготовки.

Розкрито сутність ціннісних компетентностей майбутнього вчителя музики, обґрунтовано можливість застосування її засобів у диригентсько-хоровій підготовці. Визначено структурні компоненти та основні групи компетентностей, охарактеризовано особливості їх формування у процесі диригентсько-хорової підготовки. Проаналізовано сучасний стан диригентсько-хорової підготовки, її зміст і методичне забезпечення. Визначено і обґрунтовано організаційно-методичні засади формування ціннісних компетентностей майбутнього вчителя музики у процесі диригентсько-хорової підготовки: модель, педагогічні умови, форми та засоби. Визначено критерії, показники і рівні сформованості, розкрито зміст, етапи та методи експериментальної роботи, здійснено аналіз результатів педагогічного експерименту.

Ключові слова: ціннісні компетентності, диригентсько-хорова підготовка, учитель музики, методика, педагогічні умови, модель підготовки майбутнього вчителя музики до формування ціннісних компетентностей.

Кабрить К. В. Формирование ценностных компетентностей будущего учителя музыки в процессе дирижерско-хоровой подготовки. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Институт высшего образования НАПН Украины, Киев, 2013.

В диссертации исследуется проблема формирования ценностных компетентностей будущего учителя музыки в процессе дирижерско-хоровой подготовки. Раскрыто содержание понятия ценностных компетентностей учителя музыки, получившего дирижерско-хоровую подготовку, охарактеризовано их структуру, раскрыты их особенности, обоснованные возможностью применения их средств в профессиональной подготовке будущего учителя музыки.

Ценностные компетентности будущего учителя музыки, который получает дирижерско-хоровую подготовку, трактуются нами как интегративное образование, которое является результатом сложного структурного единства всех составляющих его учебно-практической деятельности и представляет собой совокупность ценностных знаний, приобретенных умений и навыков, музыкальных способностей, опыта и мотивации, проявляющихся через готовность к дирижерско-хоровой деятельности с одновременной способностью к самореализации и постоянному самосовершенствованию развития школьников средствами вокально-хорового пения.

Учитывая содержание, цели и задачи музыкального воспитания и развития школьников средствами вокально-хорового пения, в структуре ценностных компетентностей будущего учителя музыки определены такие компоненты: мотивационно-эмоциональный, когнитивный, творчески-деятельностный.

Раскрыты особенности формирования ценностных компетентностей будущего учителя музыки в процессе дирижерско-хоровой подготовки, проанализировано ее современное состояние, определены проблемы, требующие исследования и разрешения. Акцентировано на целесообразности студентов быть мобильными, использовать компьютерные технологии, принимать активное участие в социокультурном пространстве.

Разработан аппарат диагностирования уровней сформированности каждого из структурных компонентов ценностных компетентностей учителя музыки с учетом ценностных функций и производственных задач, содержащий критерии, их показатели и уровни.

Разработана модель формирования ценностных компетентностей будущего учителя музыки в процессе дирижерско-хоровой подготовки, определены педагогические условия, обеспечивающие её эффективность – обеспечение гуманистической направленности содержания дирижерско-хоровой подготовки будущего учителя музыки; ценностно-творческое взаимодействие преподавателя со студентами в процессе работы над хоровыми произведениями; стимулирование ценностно-ориентационной деятельности студентов в период педагогической практики.

Разработана методика подготовки, в которой, в соответствии с педагогическими условиями, выделены три этапа: 1) мотивационно-эмоциональный (реализуется благодаря приобщению студентов к дирижерско-хоровой деятельности); 2) когнитивно-познавательный (реализуется вследствие внедрения в учебный процесс будущего учителя музыки двух авторских специализированных учебных курсов); 3) исполнительно-творческий (реализуется в процессе выполнения студентами хоровых аранжировок и во время педагогической практики).

В процессе эксперимента было определено, что подавляющее большинство опрошенных имеют низкий и средний уровни готовности студентов к дирижерско-хоровой деятельности, их ценностные компетентности не подкрепляются профессиональными личностными качествами, поведение не адекватно характеру усвоенных ценностей, объективный анализ и оценка музыкальных и педагогических явлений не подкреплены навыками их систематизации, характерно пассивное отношение к дирижерско-хоровому процессу.

Методика подготовки и последовательность этапов практической реализации модели по формированию ценностных компетентностей будущих учителей музыки осуществлялась с помощью диагностических методов исследования: педагогическое наблюдение, анкетирование, тестирование, беседа, интервью, самоотчет, творческие задания. Формирование ценностных компетентностей осуществлялось в условиях сочетания индивидуальной, групповой и коллективной форм обучения.

Путём сравнительного анализа результатов диагностирования экспериментальной работы выявлена эффективность предложенных педагогических условий и модели формирования ценностных компетентностей будущего учителя музыки в процессе дирижерско-хоровой подготовки.

Это подтверждает увеличение количества студентов с высоким уровнем и уменьшение – с низким уровнем сформированности готовности будущего учителя музыки к музыкальному развитию школьников средствами вокально-хорового пения.

Ключевые слова: ценностные компетентности, дирижерско-хоровая подготовка, учитель музыки, методика, педагогические условия, модель подготовки будущего учителя музыки к формированию ценностных компетентностей.

Kabryl K. V. Forming of value competencies of future music master in the process of conductor-choral preparation. – Manuscript.

Dissertation for the degree of candidate of pedagogical sciences, specialty 13.00.04 – theory and methodology of professional education. – Institute of Higher Education of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Kyiv, 2013.

The dissertation is devoted to the problem the forming of valuable competencies of future music masters in the process of conductor-choral preparation.

It is opened the essence and structure value competence of future music masters, the possibility of its use in conductor-choral preparation. Determined its structure and features of forming in the process of conductor-choral preparation; it is analyzed the present state of conductor-choral preparation; it is based the model and pedagogical conditions of forming valuable competencies of future music masters in the process of conductor-choral preparation; it is determined the criteria, indexes and levels of its formation; it is opened the content of stages and method of experimental work; it is performed the analysis of results of pedagogical experiment.

Key words: value competence, conductor-choral preparation, music master, technique, pedagogical conditions, model of the training of future teacher-musicians for the formation of valuable competencies.

Підписано до друку 25.04.13 р
Гарнітура Computer Modern
Замовлення №

Формат 60x84/16
Ум. друк. арк. 0,9

Папір офсетний.
Тираж 100 прим.

Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя.
м. Ніжин, вул. Воздвиженська, 3/4
(04631)7-19-72
E-mail: vidavn_ndu@mail.ru
www.ndu.edu.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 2137 від 29.03.05 р.